

Hoa Quỳ nh, Nữ Hoàng Trong Đêm

Tác Giả: Bài và ãnh Võ Quang Yán
Thứ Tư:, 30 Tháng 12 Năm 2009 22:50

¶ Hän nàng hóa kiäp trong thân mät cây mà hoa nä ra häng säc män mà, täng vang đän ra khäp näi.

Mäy o gái Huä lòng bän nhä cäu đän h
¶ Đäi mät cäi säng sänh nét quän h hoa
Hä Đäc Thiäu Anh

Ngày xäa có mät nàng công chúa nhan säc tuyät väi, trong cung ngoài phä ai cũng ngäng mä säc đäp cäa nàng. Nhà vua anh nàng muän cäi nàng làm vä nhäng nàng không chäu vì theo truyän thäng Á Đông không có chuyän läy nhau trong gia ãnh. Täc giän, nhà vua ãày nàng ra mät hòn đä o ã ngoài Biän Đông. Nàng ãành säng ã đó và không bao lâu thì mät ãi. Hän nàng hóa kiäp trong thân mät cây mà hoa nä ra häng säc män mà, täng vang đän ra khäp näi. Nhà vua tò mò mät hôm cũng läy thuyän ra ão xem hoa. Cäp ão vào ban täi, vua tänh säng mai läi xem cũng không muän. Nhäng nàng công chúa không muän vua thäy nàng, dù ã hình thä mät ãóa hoa, nên chäa ãn sáng thì hoa tàn. Tä ãây, hoa chä nä lúc ãm khuya.

Mät huyän thoäi khác cũng ãäc läu truyän. Thäi nhà Tùy bên Trung Quäc, täi Läc Đäng Thành, ã ngôi chùa cä kính Đäng Ly, mät täi khuya ngoài cäa chùa ãnh sáng räc län, häng thäm säc näc làm ãn chúng ãàng hoàng, ã xô läi xem. Gän giäng näc trong sän chùa mäc län mät cây bông lä, trên ngän nä ra mät ãóa hoa tuyät trän, cánh hoa träng nõn, nhäy hoa ãiäm vàng, mùi thäm ngào ngät bay toä khäp näi, lan xa ngàn ãm. Tin ãn ãn tai

Tỳ D ỳng Đ ỳ lúc ỳ y tr ỳ vì ỳ D ỳng Châu. Là m ỳ t ỳng vua hôn quân vô đ ỳ o, ch ỳ i b ỳ i trác táng, ỳng cũng mu ỳ n đi th ỳng ngo ỳ n đ ỳa hoa. C ỳ n có đ ỳ m ỳ t bá quan văn võ tri ỳ u th ỳ n h ỳ giá, đ ỳ ti ỳ n vi ỳ c di chuy ỳ n, ỳng ban l ỳ nh khai kênh V ỳ n Hà t ỳ Tr ỳng An đ ỳ n D ỳng Châu, hao t ỳ n hàng tri ỳ u ngày công lao đ ỳng và hàng v ỳ n công nhân b ỳ mình, gây ra n ỳ n đói kém và dân chúng n ỳ i lo ỳ n kh ỳ p n ỳ i, b ỳ c đ ỳ u c ỳ a cu ỳ c suy s ỳ p nhà Tỳ.

Chính ngay trong s ỳ bá quan tháp tùng có m ỳ t Lý Uyên và con là Lý Th ỳ Dân sau n ỳ y lên ngôi ỳ y hi ỳ u Đ ỳng Thái Tông. Ngay t ỳ i hôm đ ỳ n L ỳ c D ỳng Thành, Lý Th ỳ Dân và b ỳ ng h ỳ u v ỳ i đi xem hoa, s ỳ ngày mai ph ỳ i chen chúc v ỳ i tri ỳ u th ỳ n. Nh ỳ n ra chân m ỳ ng đ ỳ v ỳ ng, hoa nhún mình xu ỳ ng ba l ỳ n đ ỳ nghinh đón. Xong, m ỳ t c ỳ n m ỳ a to làm r ỳ ng đ ỳa hoa. Sáng hôm sau, Tỳ D ỳng Đ ỳ ch ỳ còn th ỳ y cu ỳ n hoa úa r ỳ, tan tác, li ỳ n t ỳ c gi ỳ n ra l ỳ nh nh ỳ cây v ỳ t đi. T ỳ đây hoa ch ỳ n ỳ vào đêm và đ ỳ vào truy ỳ n thuy ỳ t hoa qu ỳ nh (1).

Cách đây 250 năm, qu ỳ nh đã đ ỳ c nói đ ỳ n là m ỳ t cây m ỳ c hoang ỳ Nam và Trung M ỳ, ỳ Mexicô, Cuba, Guatemala cũng nh ỳ ng ỳ qu ỳ n đ ỳ o Antilles. Cây thích m ỳ c ỳ x ỳ khí h ỳ u nóng, nh ỳ ng không ỳ a tr ỳ c ti ỳ p ch ỳ u ánh n ỳ ng m ỳ t tr ỳ i. M ỳ c đ ỳ u có khi m ỳ c trên m ỳ t cây khác, qu ỳ nh không ph ỳ i là m ỳ t cây ký sinh nh ỳ t ỳ m g ỳ i, cũng không ph ỳ i là m ỳ t cây c ỳ ng sinh nh ỳ phong lan, mà m ỳ c trong đ ỳ t lo ỳ i đ ỳ t mùn, không c ỳ n nhi ỳ u n ỳ c, mi ỳ n là thoáng khí.

Câu th ỳ c ỳ a nhà thi hào Nguy ỳ n Du trong cu ỳ n Kim Vân Kí ỳ u Hải v ỳn l ỳ n b ỳ c đ ỳ m xanh, M ỳ t vùng nh ỳ th ỳ cây qu ỳ nh cành giao tuy cành giao có nghĩa ng ỳ c quý nh ỳ lá ng ỳ c cành vàng, làm ng ỳ i ta th ỳ ng l ỳ m t ỳ ng qu ỳ nh và giao (còn g ỳ i cây san hô xanh hay x ỳ ng khô, th ỳ p nh ỳ (**), ng ỳ c th ỳ, quang côn th ỳ (***), tên khoa h ỳ c Euphorbia tirucalli) s ỳ ng c ỳ ng sinh v ỳ i nhau hay h ỳ p l ỳ i thành cây qu ỳ nh giao, th ỳ t ra giao là m ỳ t cây đ ỳ tr ỳ i lá và làm thành c ỳ t c ỳ ng đ ỳ qu ỳ nh v ỳ n m ỳ m m ỳ i đ ỳ a vào. Không ph ỳ i tình c ỳ mà ng ỳ i con đ ỳ u lòng c ỳ a c ỳ Ph ỳ m Qu ỳ nh, m ỳ t ng ỳ i r ỳ t h ỳ m m ỳ truy ỳ n Kí ỳ u, đ ỳ c đ ỳ t tên Ph ỳ m Giao.

Tr ỳ ng qu ỳ nh t ỳ ng đ ỳ i đ ỳ. Th ỳ ng có th ỳ ch ỳ c ỳ t m ỳ t đ ỳ n thân, có th ỳ đ ỳ i đ ỳ ng lá, cho c ỳ m vào đ ỳ t; sau đó nh ỳ ng thân, cành và hoa m ỳ c ra trên k ỳ lá ỳ y. Các nhà kh ỳ o c ỳ u Do Thái đã có th ỳ c ỳ y mô nhi ỳ u lo ỳ i qu ỳ nh (14). Cho hoa n ỳ ra là m ỳ t chuy ỳ n khác. Th ỳ ng ph ỳ i đ ỳ t ch ỳ u hoa vào n ỳ i có ánh sáng nh ỳ ng đ ỳ ng quá nóng, ph ỳ i đ ỳ i nhi ỳ u năm và chăm nom c ỳ t t ỳ a, đ ỳ ng cho cành, lá m ỳ c quá r ỳ m rà, t ỳ i n ỳ c v ỳ a ph ỳ i. Có ng ỳ i khuyên nên dùng phân dành cho x ỳ ng r ỳ ng bán trên th ỳ ng tr ỳ ng. Hoa có th ỳ n ỳ hai đ ỳ t, vào mùa xuân và vào mùa thu. Tỳ lo ỳ i, nh ỳ t là các gi ỳ ng lai, hoa có nhi ỳ u màu s ỳ c khác nhau, có s ỳ l ỳ ng ít nhi ỳ u trên m ỳ i cây và th ỳ i gian n ỳ dài hay ng ỳ n, ngày hay đêm.

Tên tôn vinh bên nßc ta "Nä hoàng trong đêm" tßng đßng vßi tên gßi Tây phßng Queen of the Night, Reine de la Nuit, Königen der Nacht, Regine della Note, Reina de la Noche,... Tên khoa hßc tßng đßi phßc tßp hßn vì có nhiáu loßi trong cùng mßt hß Xßng Rßng Cactaceae. Vì Tây phßng gßi cactus, rßt đß hiáu có nhßng tên Phyllocactus grandis, P.grandiflora. Lßy gßc tß tên vß nß thßn mßt trăng Hy Lßp Selene, mßt mßnh e lß, tên chi Selenicereus đã đßc đßt ra. Chi nßy gßm có ít nhßt bßn chßc loài mà loài đßc bißt nhiáu nhßt là S. grandiflorus Britt. et Rose (còn có tên Cactus grandiflorus) đã đßc nhà thßo mßc Thßy Đßi n Carl von Linné nhßn đßng tß 1753. Vì cây phát trißn trên mßt thân đßng lá, nên còn có tên chi Epiphyllum đßa lên các danh tß Hy Lßp epi (nghĩa là trên) và phyllum (nghĩa là lá).

Có khoßng mßt chßc loài lai gißng Epiphyllum khác nhau ã màu sßc (trßng, vàng, hßng, cam, tím) và kích thßớc hoa (10-35 cm). Hai tên E. oxypetallum Haw. và E. akermannii Haw. thßng đßc dùng đß chß đßnh nhßng hoa qußnh ã Vißt Nam, nß ban đêm. E. oxypetallum (bên Nhßt Bßn đßc gßi gekkabijin (15), còn mang tên Phyllocactus grandis) gßc thân hình trß, phßn trên và cành đßt nhß lá có gân gißa cßng, khoß, mép thân ußn lßn và có khía tròn, màu xanh bóng, dày (**), hoa mßt ngoài ãng hßng, các phißn trong trßng, tißu nhßy nhiáu, nõn sào hß, vòi nhßy trßng (*). E. akermannii (gßi là qußnh đß) thân đßt màu xanh bóng có múi nhß và phân cành ngßn, hoa lßn nß ã đßu cành, ngoài có lá bßc đßng vßy, cánh hoa dài, mßnh màu đß tßi ã ngoài, màu đß hßng ã trong, nhß nhiáu, bßu có vòi màu đß nhßt (**).

Gßn đây nghe nói ã Đà lßt có mßt gißng qußnh Nhßt màu vàng đß, nß ban ngày. Ngoài ra, tßng tß trong hß Xßng rßng còn có E. truncatus là cây càng cua hay hußnh hoa, Hylocereus undatus là cây thanh long hay tßng liên.

Mßt vài công tác khoa hßc cho ta bißt thêm ít nhiáu vß thành phßn các cây qußnh. Chßt sßc xác đßnh trong Phyllocactus grandiflora là mßt beta-xanthin gßi là portulaxanthin (7). Epiphyllum sp. cũng nhß Hylocereus undatus chßa đßng nhßng sterol, nßi trßi là sitosterol kèm theo stigmasterol (11). Kinetin ã lá và đßt cây (6) và tyramin trong chßng trình tìm kißm nhßng chßt amin có tính chßt trß tim (9) đã đßc tìm ra trong Selenicereus grandiflorus.

ã n Đß, chính đßt non cây đã đßc dùng đß thay thß chßt digitalin tßng có thành tích trên tim. Phßn chißt khô cây nßy vßi ethanol chßa đßng mßt lßng nhß isohamnetin (1-3,6%) (13) còn phßn chißt tßi cßng hián mßt alcaloid là hordenin trßc kia đßc gßi cactin (10). Tetrahydroso quinolin cùng nhiáu alkaloid phßc tßp hßn dimethy hydroxy beta-phenylethylamin tßc hordenin đã đßc tìm ra trong nhßng cây trong hß Xßng rßng (8).

Các nghiên cứu về dược tính của Epiphyllum oxypetalum được thực hiện tại Đài Loan (2). Người Nhật Bản khám phá ra tác dụng cây này lên các tế bào biểu bì để tìm cách tăng gia đình m nhân da (15). Họ tìm ra được trong hoa chất thơm benzyl salicylat (12). Hoa quỳ nh được xem là có vị ngọt, tính bình, có tác dụng chống viêm, chống sưng, cầm máu. Hoa được dùng để chữa ho ra máu, sưng cổ họng, xuất huyết tử cung.

Hoa cũng được dùng để chữa đau đầu, sốt, ho hen, và các bệnh đường. Số cánh và số hoa 3-5 hoa. Có thể già nát, đắp lên vết thương, sưng, đau, hay thoa bóp giảm đau khớp. Thân có vị chua, mát, tính mát, có tác dụng chống sưng. Toàn cây có tác dụng thanh phế, trừ ho. Tác dụng cây này lên hệ thống thần kinh giao cảm, tế bào thần kinh nhện, hệ thống chủy ngữ của van hai lá, suy nhược thần kinh qua những triệu chứng của tim,... đã được những nhà khám phá của Hoa Kỳ tìm hiểu (3). Để chữa bệnh, họ đem thêm Cactus grandiflorus lên tìm để xem những triệu chứng trong mức đích dùng nó làm thuốc chữa bệnh (5).

Trong liệu pháp vi lượng dùng cây, ngoài chữa đau viêm họng, cây được dùng để chữa cơ giới, xuất huyết, nhiễm khuẩn tiểu niệu. Những vết cây đem uống chữa được những chứng thiếu hụt hệ thống, nhiễm khuẩn bóng đá. Trong dân gian, cây nằm trong các liệu thuốc cầm máu, ngừng chảy máu, kinh nguyệt khó khăn. Nó có thể dùng để chữa suy nhược và những chứng xúc cảm (13). Cây cũng được liếm vào các thuốc kích thích.

Trong thiên nhiên biết bao là cây hoa khoe sắc tại hàng, những trong số những hoa bạn biết, có lẽ chỉ có hoa quỳ nh là xứng nhất để mang danh "Nữ hoàng trong đêm". Thế nào các bạn đi xa bên ta thì chứng hoa, tận hưởng một thú vui tao nhã theo phương cách Á Đông.

Thường các bạn bè tôi nhà tôi trong khi chơi hoa, các bạn cùng nhau thảo luận về một tuấn trà đêm. Có khi một vài chén rượu giúp các bạn sáng tác những câu thơ mà các bạn vui thích cùng nhau ngâm nga. Tôi qua bên Pháp quá lâu nên hiện còn có một cái tình khi chơi của cuộc sống hoa của các bạn tôi xa. Những bạn xa, sau hơn hai mươi năm chơi, khá lâu có lẽ vì không biết cách săn sóc cây trồng, sau một chuyến đi xa về khuya, tôi và nhà tôi ngạc nhiên thú vị thấy cây quỳ nh ở nhà mình trồng hoa ở Xô thành, miền nam Paris, chơi đẹp sáng thì tàn. Đóa hoa quỳ nh đầu tiên của chúng tôi trên đất Pháp! Thì ra cây cũng những người, giống tôi tôi miền gộp đất lành là một sự cảm nhận, đậm chất, nở hoa. Không có thì giờ loan báo bạn bè, chúng tôi chỉ biết cùng nhau hai đóa của những nhau hai mái đầu bạn chia sẻ niềm hoan.

Chúng tôi ngây ngất ngắm mãi không chán những cánh hoa nở nà trong những cô gái trinh

Hoa Quỳ nh, N Hoàng Trong Đêm

Tác Giả: Bài và nh Võ Quang Y n
Thứ Tư:, 30 Tháng 12 Năm 2009 22:50

---

b ch, bao quanh t lòng sâu m t d y nh y hoa vàng l t, đ u đ , m nh kh nh y u đ i u nh nh ng vũ n trên m t chi c thuy n r ng, đ n tr c là vôi nh y trông nh m t cái chong chóng nhi u cành. Riêng ph n tôi t nh c n mê, chi u đèn ch p hình ngang đ c, trong ngoài cho kh i t i c sau n y, vì theo kinh nghi m đã s ng, không bi t bao gi m i l i có h nh phúc ng i ng m hoa quỳ nh nhà mình. S c đ p phù du, v đ p chung th y (4) , làm sao nói lên toàn v n c m xúc c a mình tru c m t đóa hoa đ p l ng l y nh hoa quỳ nh. Đ Ph đã t ng th t lên : Nh t phi n hoa phi gi m kh c xuân, hoa đ p đ n n i ch m t cánh hoa thôi r i cũng đ đ làm gi m b t cái đ p c a mùa xuân. Nh ng hoa quỳ nh may thay n đ n vài gi , m t cánh cũng không r ng, th i gian dù ng n cũng đ cho ta m say, xao xuy n.

Em i, đêm th m m t đóa quỳ nh

Cùng em h ng v ng không gian

Cho ta m say m ng ngát tình

Quy n màu s c th m môi em.

(Đ quỳ nh h ng - th Hoàng Ng c Quỳ nh Giao - nh c Ph m Anh Dũng)